

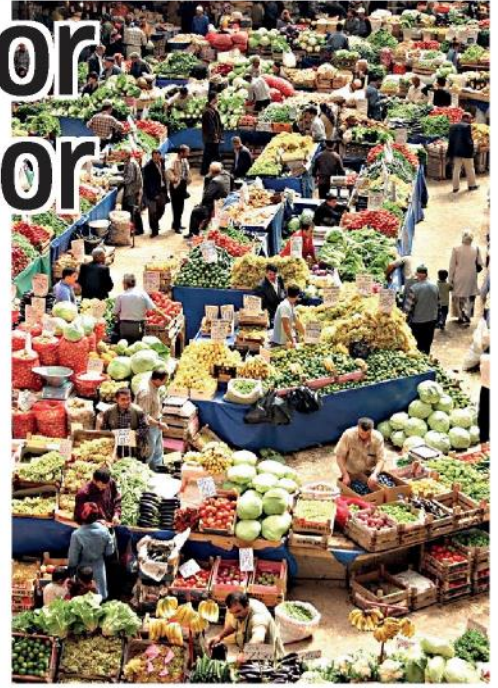
TARLA İLE MARKET ARASINDAKİ YÜKSEK FİYAT FARKI ÖNLENEMİYOR

Enflasyon düşüyor gıda fiyatları artıyor

TÜRKİYE'DE enflasyonu en fazla tetikleyen gıda fiyatları. Küresel pandemi sebebiyle talepteki ve enerji fiyatlarındaki gerilemeye rağmen gıdada fiyatlar hız kesmiyor. Ülkede tarla ile market arasındaki fiyat farkı en az 5 kat seviyesinde. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) rakamları gıda fiyatlarındaki yükselişleri doğruluyor. Yılın ilk çeyreğinde aylık bazda ortalama yüzde 2'nin üzerinde artan gıda fiyatları, yıllık olarak yüzde 11'in üzerinde seyretti. Oniki aylık ortalamalar ise yüzde 12,5 olarak hesaplanıyor. Nisan'da da devam

eden gıda fiyatlarındaki artış aylık ortalama yüzde 2,53, yıllık artış yüzde 11,28, oniki aylık ortalama artış ise yüzde 12,18 şeklinde ölçüldü. Piyasa Çarşamba günü açıklanacak Mayıs ayı tüketici enflasyon rakamlarını aylık yüzde 0,92, yıllık ise yüzde 11 şeklinde oluşmasını bekliyor. Analistler, Nisan ayında yüzde 10,94 oranında gerçekleşen yıllık enflasyonun küçük bir gerilemeyle Mayıs'ta 10,90'a düşeceğini ancak gıda fiyatlarındaki oranın yüzde 13'ün üzerinde olacağını tahmin ediyor.

Sedat YILMAZ'ın analizi 8'de

Enflasyon düşüyor Gıda fiyatları artıyor

Küresel pandemi sebebiyle talepte ve enerji fiyatlarındaki gerilemeye rağmen gıda fiyatları hız kesmiyor. Tarla ile market arasındaki fiyat farkı 5 kat seviyesinde. Yılın ilk çeyreğinde aylık bazda yüzde 2'nin üzerinde artan gıda fiyatları, yıllık yüzde 11'in üzerinde seyretti. Oniki aylık ortalamalar ise yüzde 12,5 civarında.

EKONOMİ gündemi bu hafta olduğu gibi gelecek hafta da yoğun. İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) yarın satın alma yöneticileri endeksi olarak bilinen İmajet PMI Mayıs Verisi'ni açıklaması bekleniyor. Endeks Nisan ayında yüzde 33,40 olarak ölçülmüştü. Cuma günü duyurulacak Hazine nakit dengesi de yakın takipte. Haftaya damgasını vuracak veriyi ise Carşamba günü Türkiye İstatistik Enstitüsü (TÜİK) kamuoyu ile paylaşacak. Mayıs ayı tüketici, üretici ve çekirdek enflasyonu Merkez Bankası'nın (TCMB) yanında piyasalar tarafından da izlenecek.

Yılın geride kalan 4 aylık diliminde enflasyonda en dikkat çeken husus gıda fiyatlarındaki yükseliş. Ülkede tarla ile market arasındaki fiyat farkı en az 5 kat seviyesinde. Küresel pandemi sebebiyle talepte ki ve enerji fiyatlarındaki gerilemeye rağmen gıdada fiyatların hız kesmemesi para politikası otoriteleri de rahatsız ediyor.

Çarşı pazardaki yüksek fiyatları resmi rakamlar da doğruluyor. TÜİK verilerine göre, yılın ilk çeyreğinde aylık bazda ortalama yüzde 2'nin üzerinde artan gıda fiyatları, yıllık olarak yüzde 11'in üzerinde seyretti. Oniki aylık ortalamalar ise yüzde 13'e yakın hesaplanıyor. Nisan'da da devam eden gıda fiyatlarındaki artış aylık ortalama yüzde 2,53, yıllık artış yüzde 11,28, oniki aylık ortalama artış ise yüzde 12,18 şeklinde ölçüldü.

Yılbaşından bu yana trend

Tüketici enflasyonu (TÜFE) Ocak'ta beklentilerin üzerinde aylık yüzde 1,35 ve yıllık olarak yüzde 12,15 şeklinde gerçekleşti. Beklenti aylık yüzde 1, yıllık yüzde 11,84'tü. Üretici fiyat endeksi (ÜFE) de aylık yüzde 1,84 ve yıllık yüzde 8,84 olarak arttı. Manşet enflasyondaki artış gıda fiyatlarında da gözlendi. Aylık bazda yüzde 0,34 artan gıda fiyatları yıllık yüzde 10,93 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 13,66 artış gerçekleştirdi.

Şubat ayında beklentilerin biraz altında aylık yüzde 0,35 ve yıllık yüzde 12,37 artış TÜFE'ye karşılık gıdada artış yüzde 0,34, yıllıkta yüzde 11,10 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 13,08 oranında fiyat yükselişi yaşandı.

Mart ayında manşet TÜFE aylık yüzde 0,57 ve yıllık yüzde 11,86, çekirdek enflasyonun da yüzde 10,49'dan yüzde 9,97'ye gerilemesi rağmen gıda fiyatlarındaki artışlar hız kesmedi.

Aylık bazda yüzde 0,77, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 1,12 oranında artan içişlemimiz gıda fiyatları yıllık olarak yüzde 11,65 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 12,61 oranında yükseldi. Nisan ayında manşet enflasyon

aylıkta yüzde 0,85, yıllıkta yüzde 10,94 oldu. Petrol fiyatlarındaki düşüş ve talepteki azalmaya rağmen gıda fiyatlarındaki artış enflasyonun beklentiler üzerinde gelmesine sebep oldu. Gıda aylık bazda yüzde 1,11 ve yılbaşına göre yüzde 2,24 artarken yıllık gıda enflasyonu yüzde 11,27 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 12,18 şeklinde gerçekleşti.

Rafa koronavirüs zammı

Türkiye Ziraat Odaları Birliği'nin (TZOB) son bir haftaki rakamlara göre yaptığı açıklamaya, tarla ve market arasındaki fiyat farkının 5 kat olduğunu gösteriyor. TZOB Başkanı Şemsi Bayraktar özellikle Ramazan ayı içinde pandemiden etkisiyle önceki ayları aratır şekilde gıda fiyatlarının ciddi şekilde arttığını söylüyor. TZOB Başkanı Bayraktar'ın ifadeleri şöyle:

"Söz konusu bu dönemde tarla ve market fiyat farkı 5 kata ulaştı. En başta kuru incir var. Fiyat farkı 5,3. Salatalıkta 5,1 kat, elmaca 4,5 kat, maydanozda 3,9 kat fiyat farkı var. Üreticiden 13 lira olan kuru incir 68 lira, 50-60 kuruş salatalık 3-

4 liraya, 1,7 lira olan elma 7 liraya, 50 kuruş olan maydanoz 2 liraya, 60 kuruş olan kuru soğan 3 liraya satılıyor. Fiyatı düşen ürünler de var ama burada üreticilerin sorumlu tutuluyor. Bu kadar farkı aracılar kazanıyor. Aracılar insafı olmalı ve üreticilerin emeğine saygı göstermeli."

Türkiye Ziraatçıları Derneği Başkanı Hüseyin Demirtaş da, tarlada 1 liraya satılan domatesin 6-8 liraya satılmasını anlamlı olmadığını belirtiyor ve ihracat kısıtlamaları ve otellerin kapalı olmasına, yüksek hasada ve mazot fiyatlarının gerilemesine rağmen fiyatların 5 kat seviyesinde yükselmesine bir anlam veremediklerini ifade ediyor. Demirtaş, ürünün pandemi sebebiyle marketlere kısıtlı olarak gelmesinin bu kadar farkı fiyatları gündeme getirmemesi gerektiğine vurgu yapıyor ve "Dolardeki artış gübre ve enerji fiyatlarını yükseltmiş olabilir ama bu 5 katlık uçurumu açıklamaya yetmez. Her zamanki gibi aracılar kazanıyor" şeklinde konuşuyor.

Mayıs enflasyon beklentisi
Pandemi katkılı Ramazan ayında

ise fiyatlar daha da yükseldi. Söz konusu durum Mayıs enflasyonu ve gıda fiyatlarını yüksek çıkacağını gösteriyor. Ekonomistler Mayıs'ta manşet enflasyonun aylık yüzde 0,92 artmasını tahmin ediyor. Enflasyonun aylık yüzde 1,67 çıkacağını öngören analistler de bulunuyor. Analistler yıllık TÜFE'de yüzde 9,80 ile yüzde 11,73 aralığına ortalama yüzde 10,90'lık bir tahmin üzerinde birleşiyor. Enflasyon Nisan'da aylık yüzde 0,85 ve yıllıkta yüzde 10,94 şeklinde gerçekleşmişti. Merkez Bankası ise yılsonu enflasyonunu yüzde 7,4 olarak tahmin ediyor.

Analistlerin genel görüşü enflasyonun yüzde 11 seviyesinde yatay kalacağı yönünde. Gıdadaki fiyat artışlarının düşen enerji fiyatlarıyla dengeleneceğini savunan analistler, yüzde 25'leri geçen Ekim 2018 enflasyonunun tek haneli rakamları görme noktasında hâlâ baskı unsuru olmayı sürdürdüğünü belirtiyorlar.

Tera Yatırım'dan Enver Erkan, kısa vadede temel mal grubunda oluşan talebin etkisiyle fiyat artışlarının söz konusu olduğunu, pan-

demi sürecinde temel tüketime yönelik artması kaynaklı fiyat artışlarının gözlemlendiğini bunun da enflasyonu yükseltebileceğini kaydediyor. Erkan pandemi sonrası birleşmiş talep ve aynı zamanda üretim ve hizmet arzındaki hareketlenmelerin yeni fiyat dengeleri oluşturma ve enflasyon konusunda belirsizliğin sürdüğünü işaret ediyor.

Ayrıca Mayıs'ta Türk Lirası'ndaki değer kaybının da enflasyonda yukarı yönlü bir etki oluşturmaya başlayacağını belirtten Erkan, gıda fiyatlarındaki yükselişlerle enerji ve emtia fiyatlarındaki düşüşün birbirini nötrleyeceğini kaydediyor. Dolar bu ay dolar karşısında yüzde 15 oranında değer kaybederek 7,2690 lira ile tarihi rekor seviyesine çıkmıştı.

Enflasyonda tahvil eğrisi

Enflasyonu takip etmenin diğer yolu, tahvil eğrisi. Tahvil faizlerindeki yukarı yönlü bir hareket Türkiye'de döviz çıkışı sebebiyle Türk Lirası'nın değer kaybetmesini ve dolayısıyla mal ve hizmet fiyatlarının artmasıyla birlikte enflasyonun yükselmesi anlamı da taşıyor.

Getiri eğrisi, borçlanma enstrümanlarının (DİBS gibi) faiz oranları ile vadeleri arasındaki ilişkiyi gösterir. Merkez bankaları enflasyonu ve eklenmelerini etkilemekte kullanabildiği faizler kısa vadeli faizler. Bankalar kısa vadeli faizlerini belirlerken piyasada oluşan uzun vadeli faizlere bakmak ve ona göre davranır. Merkez bankaları getiri eğrisindeki gidışı izleyerek kısa vadeli faizleri artırarak ya da duruma göre düşürerek uzun vadeli faizlere müdahale ederken dolaylı olarak da enflasyona etki etmiş olur.

Dolayısıyla halen yüzde 9,17 seviyesinde bulunan 2 yıllık Türk tahvil yüzde 1,1 getiri sağlıyor. Arsa bakılması gereken 5 ve 10 yıllık tahviller... Yüzde 11,86'dan işlem gören 5 yıllık tahvillerde getiri yüzde 1,67 ve yüzde 12,56 olan on yıllık tahviller de yüzde 1,21 getirili. Tahvil getiri eğrisinin yatay olması enflasyonun aşağı çekilmesine de katkı veriyor. Sayet uzun vadeli tahvil faizi kısa vadeli tahvil faizinden düşük tutulabilirse enflasyonu düşürmek kolay oluyor. Yalnız CDS'leri de bu arada unutmamak gerekir.

Tahvil piyasasındaki getiri eğrisiyle ekonominin duruşuna ilişkin veya resesyona düşüp düşmeyeceği trendi de takip edilebilir. Üzmanlar bu konuda, "Merkez bankaları trilyonlarca doları küresel ekonomiyi pompaladı ve getiri eğrisinin uzun ucuyla yaygın bir sekiye aşağı doğru bastırdı. Aynı zamanda, enflasyonist baskılara ilişkin risk de azaldı ve bu durum, yatırımcılar için getiri eğrisinden daha da uzaklaşmayı güvenli hale getirdi." yorumunu da getiriyorlar.

Piyasalar belirsizlikten çıkışın işaretini veriyor

TÜRKİYE'DE ve küresel piyasalarda pandemiden kaynaklı belirsizlikler, merkez bankalarının devam eden genişletici politikaları borsaları yukarı yönlü destekliyor. Ancak piyasalar yeniden başlayacağına tahmin ettilerleri ABD/Cin ticaret geriliminin endişelerini yitiriyor. Pandemiyle ilgili belirsizliklerin henüz azalmaması emmesi de piyasaları olumsuz etkiliyor.

Daha çok ekonomik durumdan öne çıkması beklenen haftada yurt içinde enflasyon, yurt dışında ise Avrupa Merkez Bankası (ECB) faiz kararı, ABD'de yayımlanacak istihdam raporu, dünya genelinde açıklanacak satın alma yöneticileri endeksi (PMI) verileri takip ediliyor. Yurt dışında Merkez Bankası'nın küresel merkez bankaları swap anlaşması, doların seyrini ve TCMB'nin faiz indirimlerine devam etmesi piyasaların en önemli beklentileri arasında. Söz konusu gelişmeler sonunda Borsa İstanbul BIST 100 endeksi yüzde 2,42, dolar yüzde 0,34, euro yüzde 2,49, altın yüzde 0,08 prim yapıp. Piyasada 1000 TL'lik yatırım borsada yüzde 1024,2 lira, dolarda

1003,4 lira, euroda 1024,9 lira ve altında 1000 TL oldu. Piyasalar ilgili ayırtıcı analiz ise şöyle oluydu:

BIST 100... Türkiye'de yüzde 4,5'lik GSYH büyüme oranının beklentilerin altında gelmesine karşılık diğer ülkelere göre rekor bir seviyede gerçekleşmesi Borsa İstanbul'da iyimser karşılardı. Yurt dışında pandemiden kaynaklı belirsizlikler karşılıklı istahı sebebiyle BIST 100 endeksi haftayı yüzde 2,42 artışla 105.520 puanından kapatmasına karşılık hafta içinde 106.291 ile en yüksek puanı gördü. En düşük puan ise 103.798 puanıydı. 6 Mart'tan bu yana en yüksek seviyede kapanış yapan BIST 100 gelecek haftalar için de umut verdi. Borsayı yurt dışında genişletici politikalar müspet etkilerken pandemi belirsizliği ve ABD/Cin geriliminin yeniden gündeme gelmesi olumsuz etkiliyor. BIST 100 endeksi 102.700 - 103.000 seviyesini kuvvetli destek yapıp 108.000'i geçmek için cabalacağı görüntüsü ağır basıyor.

DOLAR/TL... Türkiye'de serbest pi-

yasada yüzde 0,34 prim yapan dolar haftayı 6,8380 liradan kapattı. Dolar kuru daha sonra gelen satışlarla 6,82 lirada dengelendi. ABD/Cin gerilimi sadece ticarette değil Hong Kong konusunda da artan bir gerilime sahip. ABD'de artan içişlik oranları da kuru TL aleyhine baskı yapıyor. Ancak merkez bankaların yüksek tahvil alımları ve genişletici politikaları kısa vadede gerilimi azaltıyor. Bu da doların yukarı yönlü hareketini önüyor. Yurt içinde ise TÜİK'in açıkladığı ekonomi güven endeksinin Mayıs ayında yüzde 20'nin üzerinde bir artışla yüzde 61,7 seviyesine çıkması ve büyümenin yüzde 4,5 pozitif gelmesi TL'yi müspet yönde dolara karşı destekledi. Kur teknik olarak 6,78 liranın altına, 6,85 liranın ise direnç yapmış durumda.

EURO/TL... Serbest piyasada euro yüzde 2,49'luk artışla 6,7630 liradan haftayı tamamladı. Ancak gelen kar satışları kuru 7,57 lirası seviyesine indirdi. Türkiye'de ekonomi güven endeksi, büyüme verisi beklentiler dahilinde gelen eurodan daha fazla

yükselişi söz konusu gelişmelerle dengelendi. Euronun doları daha fazla prim yapmasını sebebi Avrupa Merkez Bankası (ECB) ve Avrupa Birliği Komisyonu'nun 750 milyar dolarlık yeni teşvik paketi ve AB'nin 9,4 milyar euro bütçeli yeni bir sağlık programı paketi euryo güçlendirdi. Teknik olarak 7,57 lirası seviyesine, 7,55 ve 7,50 lirası kuvvetli destekler, 7,62 ise güçlü direnç seviyesinde.

ALTIN... Kapalıçarşı'da külce altının gramı yüzde 0,08 artışla 380,50 liradan kapandı. Cumhuriyet altını yüzde 0,04'lik primle 2 bin 527 liradan, çeyrek altını 617 liradan satıldı. Uluslararası piyasalarda risk istahını takip eden altın fiyatlarına ABD/Cin arasındaki gerilim baskı yapıyor. Hafta içinde 1709 dolara kadar düşen ve sonra toparlanan altının ons 1725 doları test ettikten sonra haftayı 1730 doları tamamladı. ABD ve Avrupa'nın yanında küresel ekonomiyi hızla bir daralma sürecine girmesini de gündem yapan altın yeni bir çıkış için hazırlik yaptığı tahmin ediliyor. Altının yükselişini küresel iyileş-

me, borsalardaki yukarı yönlü hareket ve petrol fiyatlarındaki yükseliş engelliyor. Altının 1718 dolar seviyesinde kuvvetli desteği bulunuyor. 1725 doların yuvak olduğu trendde 1742 dolar ise yukarıda direnç konumunda.

PETROL... Hafta içinde brentte 38 doları aştı ve 37 doları da geçti. Yabancı petrol fiyatlarında dalgalanmalar devam ediyor. 30 Nisan'da 26 dolar seviyesindeki brent petrolün Mayıs ayındaki yukarı yönlü hareketini küresel ekonomideki pandemiden kaynaklı belirsizlikler ve Haziran'da yapılacak görüşmeler, brent petrolü halen 37 doların üzerinde seyretdi. Petrol fiyatları ABD'deki petrol stokları ve OPEC ve teşkilat dışı petrol üretici ülkelerin yaptıkları anlaşmaya uyup uymadıklarını takip ediyor. Petrolde pivot bölge 35 dolar. Risk istahının artması, ekonomilerin giderek iyileştiği bir ortamda fiyatların yeniden 30 doları altına inme ihtimali bulunuyor. Petrolde kısa vadede 39 dolar direnç, 36 dolar ise destek görevi görüyor.

2020 KAYIP YIL OLACAK!

IMF, küresel büyüme tahminini 2020 için yüzde 3,3'ten yüzde eksi 3'e düşürdü. Küresel ürün ticaretinin yüzde 32 düşebileceği öngörülüyor. Birçok ülke sağlık şoku, iç ekonomi aksamalar, düşen dış talep, sermaye akışının tersine dönmesi ve emtia fiyatlarının çöküşünden oluşan çok katmanlı bir krizle karşı karşıya. Ekonomistler 2021 ve sonrası içinde buhran yılı olabilir uyarısında bulunuyor.

Engin ÇAĞLAR

KÜRESEL salgın hız kesmeden devam ediyor. Can kayıplarına sebep olmasının yanında küresel ekonomiyi ve ülke ekonomilerini de derinden etkiliyor. Küresel büyüme negatife dönerken, küresel ürün ticareti de geçmişte olmadığı kadar düştü. Uluslararası kuruluşlardan gelen açıklamalar 2020 yılının kayıp yıl olduğunu ortaya koyuyor. Yurt içi piyasalarda da bir çok sektör derin etkiler yaşıyor. Uluslararası Para Fonu (IMF) Başkanı Kristalina Georgieva, Covid-19 pandemisinin yarattığı krizin, 1930'larda yaşanan Büyük Bunalım'dan daha ağır olduğunu ifade ediyor. Covid-19 krizinin 2020 yılında 170 ülke ekonomisinin daralmasına neden olacağını söyleyen Georgieva'nın başında olduğu kurum IMF, Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nun Nisan 2020 sayısını "Büyük Tecrit" başlığı ile yayımladı. Raporda, küresel ekonomik büyüme tahmini, bu yıl için yüzde 3,3'ten yüzde eksi 3'e, 2021 için yüzde 3,4'ten yüzde 5,8'e revize edildi.

KÜRESEL TİCARET KARANTİNA ALTINDA

Euler Hermes de virüs ile ilgili yayımladığı üçüncü raporda, "Doların güçlü kalması, emtia fiyatlarının düşmesi ve küresel düşük talep 2020 yılı boyunca nominal ticaretin resesyonda kalmasına neden olabilir" yorumunda bulunuyor. Euler Hermes'in hesaplamalarına göre virüse karşı alınan önlemler, mal ticaretinde yüzde 0,7'lik gümrük vergisi artışına eşit bir etki yarattı. Bu oran ile birlikte küresel ticaret, 2019 yılındaki ABD ve Çin arasındaki ticari gerilimden gördüğü zararı bu yıl sadece ilk çeyrekte görmüş oldu.

TURİZMDE ORTAK GÖRÜŞ 2020'Yİ GEÇ 2021'E BAK

Turizm sektörünü değerlendiren CRM Group Yönetim Kurulu Başkanı Ramazan Becer de, "Bu panik havasıyla insanlar sanki temmuz ağustosta da bu virüs geçmeyecekmiş gibi şimdiden tatillerini iptal etmeye çalışıyorlar. Bu da oteller için ciddi bir sıkıntı. Nisan sonuna kadar rezervasyonlar durursa sezonun açıldığı bir dönemde otelcilerin yüzde 5'lik, yüzde 10'luk doluluklarla sezona girme durumları ciddi anlamda indirim verme, iç piyasaya dönme refleksini geliştirme gibi birtakım önlemleri gündeme getirecektir. Ancak ne olursa olsun, bu senenin kârsız geçeceği sonucunu çıkarabiliriz" diye belirtiyor. ■ 3'te

2020 KAYIP YIL OLACAK

IMF, küresel büyüme tahminini 2020 için yüzde 3,3'ten yüzde eksi 3'e düşürdü. Küresel ürün ticaretinin yüzde 32 düşebileceği öngörülüyor. Birçok ülke sağlık şoku, iç ekonomi aksamalar, düşen dış talep, sermaye akışının tersine dönmesi ve emtia fiyatlarının çöküşünden oluşan çok katmanlı bir krizle karşı karşıya. Ekonomistler 2021 ve sonrası içinde buhran yılı olabilir uyarısında bulunuyor.

KÜRESEL salgın hız kesmeden devam ediyor. Can kayıplarına sebep olmasının yanı sıra küresel ekonomiyi ve ülke ekonomilerini de derinden etkiliyor. Küresel büyüme negatif dönerken, küresel ürün ticareti de geçmişte olmadığı kadar düştü. Uluslararası kuruluşlardan gelen açıklamalar 2020 yılının kayıp yıl olduğunu ortaya koyuyor. Yurt içi piyasalarda da bir çok sektör derin etkiler yaşıyor.

Uluslararası Para Fonu (IMF) Başkanı Kristalina Georgieva, Covid-19 pandemisinin yarattığı krizin, 1930'larda yaşanan Büyük Bunalım'dan daha ağır olduğunu ifade ediyor. Kovid-19 krizinin 2020 yılında 170 ülke ekonomisinin daralmasına neden olacağını söyleyen Georgieva'nın başında olduğu kurum IMF, Dünya Ekonomik Görüşüm Raporu'nun Nisan 2020 sayısını "Büyük Tectri" başlığı ile yayımladı. Raporda, küresel ekonomik büyüme tahmini, bu yıl için yüzde 3,3'ten yüzde eksi 3'e, 2021 için yüzde 3,4'ten yüzde 5,8'e revize edildi. Raporda ayrıca, küresel büyüme tahminlerine yönelik büyük bir belirsizlik olduğu belirtilerek, "Birçok ülke, sağlık şoku, iç ekonomik aksamalar, düşen dış talep, sermaye akışının tersine dönmesi ve emtia fiyatlarının çöküşünden oluşan çok katmanlı bir krizle karşı karşıya. Daha kötü bir sonuca dair riskler de baskın bulunuyor" ifadesi kullanıldı.

Cok katmanlı kriz tespitinde IMF yalnız değil. Petrol ihracı Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) de Aylık Petrol Piyasası Raporu'nda küresel ekonominin 2020 yılında yüzde 1,5 daralacağını ve "çok ciddi bir durgunluk" ile karşı karşıya kalacağını öngörüyor. Örgüt, ABD ekonomisinin geçen yıl yüzde 2,3 olan büyümenin, 2020 yılında yüzde 4,1 küçülmeye döneceği uyarısında bulunuyor.

KÜRESEL ÜRÜN TİCARETİ DÜŞTÜ

Küresel ürün ticareti de Covid-19 salgınından nasibini aldı. Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Başkanı Roberto Azevedo, küresel ürün ticaretinin 2020 yılında salgın nedeniyle yüzde 32'ye kadar düşebileceği görüşünü açıkladı. WTO'nun yayınladığı son raporda, salgının ne kadar süreceğine ve anılan politik adımların ne kadar etkili olacağına bağlı olarak 2021'de yüzde 21-24 toparlanma beklendiği belirtildi.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarından da peşi peşine "güncelleme" raporları gelmeye başladı. Fitch Ratings yayınladığı "Küresel Ekonomik Görünüm" güncelleme raporunda, bu yıl küresel ekonominin yüzde 1,9 daralacağını beklendiğini duyurdu. Açıklamada, 2020 yılında küresel resesyon beklentisine rağmen Türkiye için tahminler pozitif yönde. Standard amp; Poor's (Samp;P) da salgının petrol fiyatlarındaki tarihi düşüşlerin ve piya-

Engin ÇAĞLAR

salardeki oynaklığın, dünya genelinde ülkelerin kredibilitesi için önemli bir baskı oluşturduğunu tespit ediyor. Kuruluş, kredi koşullarının en az Büyük Finansal Kriz zamanındaki kadar sıkıntılı olduğunu belirtiyor.

Bank of America'nın (BoA) Küresel Fon Yöneticileri Araştırması da yatırımcıların yüzde 93'ünün bu yıl durgunluk (resesyon) beklendiklerini ortaya koydu. BoA'nın araştırma sonuçlarına göre, yatırımcıların yüzde 57'si, yılın sonraki dönemlerinde de, Covid-19 salgınının yinelenerek bir artış riski oluşturacağına inanıyor.

KÜRESEL TİCARET KARANTİNA ALTINDA

Euler Hermes de virüs ile ilgili yayınladığı üçüncü raporda, "Dolaylı olarak, emtia fiyatlarının düşmesi ve küresel düşük talep 2020 yılı boyunca nominal ticaretin resesyonda kalmasına neden olabilir" yorumunda bulunuyor. Euler Hermes'in hesaplamalarına göre virüse karşı alınan önlemler, mal ticaretinde yüzde 0,7'lik gümrük vergisi artışına eşit bir etki yarattı. Bu oran ile birlikte küresel ticaret, 2019 yılındaki ABD ve Çin arasındaki ticari gerilimden gördüğü zarar bu yıl sadece ilk çeyrekte görülmüş oldu. Küresel salgın etkisiyle dünyada ve ülkemizde kapital düzende ve ekonomik modellerde değişiklik olacağını belirten ekonomist Prof Dr. Emre Alkin, "2020 yılını unutup" diyor. Ekonomist Alkin, "Senenin başında ekonomide çok güzel ve umutlu başlamıştık, hatta Türkiye'nin ve Dünya'nın büyümesiyle ilgili çok iddialı rakamlar vardı. Sonra bir anda bu virüs orta çıktı. Simdi baktığımızda bilançoların en aşağı yüzde 30 küçüldüğü, kardan vazgeçip başımızı suyun üstünde tutalım da yeter denilen bir yere geldik. Kayıp yılın gerçek karşılığı 2020. 2021 yılın-

rak yeniden taleplerin başladığını söyleyebiliriz. Şu an için yaklaşık olarak yüzde 70'lik bir daralma söz konusu" diye belirtiyor. Şahin, otomotiv sektörünün yasaacağı problemin Avrupa ekonomisinde oluşturacağı etkinin çok büyük olacağını, Avrupa'nın giriştiği krizin de Türkiye'de benzer şekilde hissedileceğinin rahatlıkla söyleyebileceğini ifade ediyor.

TURİZME ORTAK GÖRÜŞ 2020'Yİ GEÇ 2021'E BAK

Turizm sektörünü değerlendiren CRM Group Yönetim Kurulu Başkanı Ramazan Becer de, "Bu panik havasıyla insanlar sanki temmuz ayında da bu virüs geçmeyecekmiş gibi simdiden tatillerini iptal etmeye çalışıyorlar. Bu da oteller için ciddi bir sıkıntı. Nisan sonuna kadar rezervasyonlar durmuştu sezonun başladığı bir dönemde otellerin yüzde 5'lik, yüzde 10'luk doluluklarla sezona girme durumları ciddi anlamda indirimi vermiş, piyasa dönmeye refleksini geliştirme gibi birtakım önlemleri gündeme getirecektir. Ancak ne olursa olsun, bu senenin kârsız geçeceği sonucunu çıkarabiliriz" diye belirtiyor.

MÜSİAD Yeni Turizm Kaynakları Geliştirme Komitesi Başkanı Muhammet Ali Özeken de benzer görüşleri dile getiriyor. "Ülkemizde pek çok sektörde daralma ve durgunluğa yol açan salgın karşısında, en çok yara alan sektör ise süphesiz turizm ve havacılık sektörleri oldu." Bu yılın kayıp yıl olarak değerlendirilmesinin daha anlamlı olacağını belirten Özeken, "2020 senesinin turizm hareketliliği en iyi ihtimalle yılın son çeyreğinde sıkışık kalacağını, 2021'in tanıtım ve PR çalışmalarıyla simdiden önemle eğilmemiz gerekiyor" diye hatırlatıyor.

Yurt içindeki ticaret sektörü de büyük yara aldı. Züccacılar Derneği (ZÜCCER) Başkanı Mesut Üksüz durumu, "Halkın eve kapanmaya teşvik edildiği mart ayının

2. yarısıyla birlikte sektörümüzün de ülkemiz ortalamasına yaklaşıcağını ve ihracat-ihalatın düşüşünün de çok daha yukarılarda yüzde 50-60 dolayında olacağını düşünmek abartı olmayacaktır" diye özetliyor.

REEL SEKTÖR YIL SONU HEDEFLERİNİ REVİZE EDİYOR

Mobilya Sanayi İş Adamları Derneği (MOBSAD) Başkanı Nuri Gürkan, reel sektör durumunu şu sözlerle ifade ediyor: "İstanbul Sanayi Odası'nı yapmış olduğu satın alma endeksinde göre en çok küçülen sektörlerin başında geliyoruz. İhracatımıza baktığımız zaman aslında yıla iyi bir ihracat yapmıştık. Bildiğiniz üzere sektörümüz dış ticaret fazlası veren bir sektör ve 2020 yılı için de hedefimiz 4 milyar dolarlık bir ihracat gerçekleştirmekti. Geçen yıl bu rakam 3,5 milyar dolardı. Ancak mart ayının ikinci yarısında alınan tedbirler kapsamında gümrük kapılarında yaşanan sıkıntılar, ihracatta kayıplara neden olmaya başladı. Asıl ihracatta düşüşü nisan ayında yaşamış olacağız. Başka bir ifadeyle bu yıl yüzde 40-50 bandında ihracatta bir küçülmeye söz konusu olacaktır. Şu anda fabrikalarımızda sadece stoka yönelik bir üretim yapıyoruz. Stok üretimini de en fazla 1 ay devam ettirebiliriz. Salgının uzaması ve hammaddede ithalatımızda yaşadığımız sıkıntıyı yurt içinde karşılayamayacak üretim noktasında da ciddi sıkıntılar yaşanıyor."

Bütün şirketlerin yıl sonu hedeflerini revize etmeye başladığını hatırlatan Art Design Başkanı Turgay Terzi, "Biz ne kadar revize etsek de şu an hiç beklenmeyen bir durumda karşıyoruz. Salgının ne zaman son bulur, ne zaman sektörler canlanır" gibi soruların cevaplarını kimse veremiyor. Bütün şirketlerin cirolarında geçen seneye göre azalma olacaktır" diye piyasada egemen olan görüşü dile getiriyor.

2021 dünya için ekonomik buhran yılı olabilir

Prof. Dr. Vedat Akgıray

Boğaziçi Ünv. Öğretim Üyesi

KOVID-19 SALGINI PIYASALARIN BEKLEMEDİĞİ DİSSAL BİR DARBE OLDU. HER ÜLKEDDE, EKONOMİK AKTİVİTE ANI DURUŞ (SUDDEN STOP) NOKTASINA GELDİ. ÜRETİMİN VE MİLLİ GELİRİN BU SENE ÇOK DÜŞECİĞİNİ TAHMİN ETMEK ZOR DEĞİL. VIRÜS SALGINININ SEYRİ DİKKATE ALININCA, BU PROBLEMİN 2021 SENESİNE DE TASINACIĞI ANLIŞILIYOR. BÜTÜN ÜLKELER BENZER SÜREÇLERİ YAŞIYOR VE YAŞAYACAK. BİRKAK ÇEYREKLİK DURGUNLUKTAN (RECESSION)

ÖTE OLASI BİR EKONOMİK BUHRAN (DEPRESSION) RESMİ ÖNÜMÜZDE VE BUNUN 1929'DAKI BÜYÜK BUHRAN'DAN BİLE DAHA TAHRİPKÂR OLMASI SÜRP-RİZ OLMAZ. SÜREÇ İYİ YÖNETİLEMEZSE SALGIN EN-DEŞESİ BİR SÜRE SONRA FİNANSAL ENDEŞEYE DÖNÜŞE-BİLİR. BİRBİRİNİ TETİKLEYEN BİR TÜR PSİKOLOJİK TEP-KİLER EKONOMİKLERİ ZORLAYACAK BİR FİNANSAL Kİ-KÜSE YOL AÇILIR Kİ BUNUN İLK İŞARETLERİ GÖRÜL-MEYE BAŞLANDI. DAHA ÇOK BORÇ ÜRETİREK GÜ-NEK KURTARMAYA ÇALIŞIYORUZ. KORONAVİRÜSÜ YENER-KEN FİNANSTAKI BORÇ VIRÜSÜNÜ DE YENELİM.